

syn till tidskriftens utrymme blivit satta för den. Anmälaren vill därför blott till sist uttrycka ett önskemål. Han har vid läsningen av Hellerströms förträffliga bok ideligen känt, att den trots sina stora förtjänster icke kommer att ge sina läsare allt vad den kunde ge, så länge vi icke äga en läsebok med liturgiska texter i svensk översättning som illustrationsmaterial. Textstudiet måste nämligen komma till för att göra framställningen levande. Särskilt en så koncentrerad framställning, som denna bok delvis är, måste annars få något torrt och dött över sig. Det önskemålet må därför uttalas, att en dylik läsebok med det första måtte komma till stånd.

Knut Peters.

Nytgivet liturgiskt-musikaliskt material.

För den som i vår gudstjänstmusik ser, icke ett ur ensidiga estetsynpunkter åstadkommet inslag, vilket utan saknad kunde undvaras, utan ett organiskt led i gudstjänstakten och som sådan ett omistligt medel att höja människan »över tiden», för den kan väl våra dagars livaktighet på det liturgiskt-kyrkomusikaliska området ej vara annat än en källa till glädje. Ty vad stråvan å detta område går ut på, det är tillvaratagandet av de värden, genom vilka gudstjänstlivet ytterligare kan berikas och fördjupas. Men varför ständigt och envist återknyta till den gamla kyrkomusiken, säger någon. Är det ändå inte rent antikvariska intressen som här göra sig gällande? Skall inte vår egen tid ha något att säga? Jo, för visso! Där denna verkligen har något att ge bör självfallet även dess stämman få tala. Emellertid är väl de flesta kyrkomusikers erfarenhet den, att av den myckenhet musik från skilda tider, de kommit att bruka, just den *klassiska* eller den i *gammal kyrkoton rotade musiken* som ingen annan förmår skänka den lyftning, som vår gudstjänstmusik rätteligen avser. Att denna musik från förfädrens tid icke endast *står sig* utan att ett fördjupande och allvarligt inträngande i den, det må nu gälla den rent gregorianska sången, den evangeliska kyrkovisan eller den rikhaltiga klassiska orgelmusiken, även väcker *ökad kärlek* till densamma, det är något som av allt flera i våra dagar omvittnas.

Vad som närmast föranlett dessa rader är utgivandet å Gleerups förlag¹⁾ av *dels* tre stycken ur den svenska högmässan ordnade för responsorisk sång, nämligen 1) Allmänna kyrkobönen: Helige, Herre Gud, 2) Kortare formen av litanian, 3) Nicenska trosbekännelsen: Vi tro på en enda Gud... *dels* och liturgisk ordning för julotta. Föreliggande stycken ur den svenska högmässan äro avsedda att brukas under växelsång mellan prästen, kören och församlingen. Till den allmänna kyrkobönen har upptagits ett medeltida litanie-motiv; för den kortare formen av litanian har den frygiska litanian, som återfinnes i 1897 års Musik till svenska

¹⁾ Stycken ur den svenska högmässan ordnade för responsorisk sång. Pris 75 öre. Julotta, pris 75 öre. Gleerups förlag.

Mässan, legat till grund och för den nicenska trosbekännelsen har musiken till densamma i 1697 års koralbok varit utgångspunkten.

Att ordna gammalkyrklig musik till svensk text är alltid en vansklighets sak. Här har dock denna uppgift lösts på synnerligen vederhäftigt och pietetsfullt sätt, vilket knappast var att vänta annat, då den legat i händerna på så förfarna och kunniga män som Knut Peters och Arthur Adell. Men ett ingalunda lättare företag är att harmonisera gammalkyrkliga melodier. Det vill i sanning till att vederbörandes sinne är öppet för vad denna stil verkligen tål härvidlag. Den gregorianska sången var som bekant enstämig, ackompanjerad, och det kan ifrågasättas om den icke framträder renast och skönast i denna sin ursprungliga gestaltning. Hur väl ackompanjementet än må vara utarbetat, föreligger väl alltid en viss fara för att melodien får något hämmande över sig till men för dess fria lopp. För egen del hör jag helst denna sångart exekveras å capella. Med hänsyn till den omständigheten att man å vissa håll icke endast önskar utan rentav fordrar ackompanjement till ifrågasatt melodi, torde det emellertid kunna anses som en vinst att ett dylikt här bifogats, så mycket mer som det utarbetats på ett sätt, vilket förefaller ligga idealet så nära det över huvud taget torde vara möjligt att komma.

De huvudprinciper efter vilka *Albert Runbäck*, som fått huvudparten på sin lott — orgelsatsen till allm. kyrkobönen har skrivits av *David Wikander* — utfört ackompanjementet synes ha varit dels noggrant iakttagande av textbetoning, så att ackorden sammanfalla med betonade ord (resp. stavelser), dels åstadkommande av en sammanhängande, orgelmässig instrumentalsats, allt naturligtvis inom ramen av kyrklig stil och värdighet. Det är sålunda för vårt lands vidkommande delvis helt nya principer, som här tillämpats. Enstaka »kontrollackord», som man eljest plägar finna inlagda här och där i mera accentusartade partier, förekomma således icke. I stället flyter ackomp. i tunna ackord än över än underskridande recitationstenen bildande liksom fortlöpande slingor, vilka åt satsen förlänar en säregen skönhet.

Det musikaliska innehållet i dessa trenne stycken är på det hela taget lättillgängligt; särskilt den frygiska litanian torde ganska snart kunna smältas av envar. Dess företrädare framför c-moll-litanian synes mig given. Vilket intrycket blir, där dessa stycken komma till utförande vid gudstjänsten, är dock här liksom alltid i utomordentlig grad beroende på utförandet. Liksom ett långsläpigt eller på annat sätt stilvidrigt föredragande av de enklaste mäsmoment t. ex. Salutationen eller Tref. amen, för gudstjänstbesökaren kan bli en verklig pina, så kunna även dessa stycken bli till provostunder. Men det kan också bli högtid. Vid högmässan i en sydsvensk kyrka senaste böndag hade jag tillfälle lyssna till Credo nicenum, utförd av prästen, vilken endast sjöng de inledande orden och en kör, bestående av (förutom kantorn) — fyra unga flickröster. Något ackomp. förekom ej. Jag måste bekänna, att på mig gjorde denna ärevärdiga melodi ett mycket starkt intryck. Vilket jag till stor del tillskriver utförandet, som stod på en hög nivå.

Föreliggande förslag till *julotteritual* är på grundval av svenska

handskrifter från reformationstiden utarb. av Knut Peters. Orgelsatsen har skrivits av Albert Runbäck.

Det är ett digert material som här framlägges. Det rent gregorianska inslaget omfattande bl. a. Venite med invitorium; psalm med antifon samt Te Deum, den senare i delvis reviderad form är dominerande. Med hänsyn till eventuella önskemål å olika orter har beträffande ordningen olika alternativ, rikare och enklare, anvisats. I detta avseende kan detta häfte sägas utmärkas av stor elasticitet, utan tvivel en mycket stor förtjänst. Den anhopning av gregoriansk som här möter kommer väl att på mången verka avskräckande. Man kan ha delade mening om vad som kan vara lämpligt att upptaga i en liturgisk ordning för vår populäraste gudstjänst. Att emellertid Te Deum, enligt Nathan Söderblom kristenhetens skönaste hymn, tagits med, är enligt min mening ritulförslagets största förtjänst. Om mången ur liturgisk synpunkt kan ha anledning ställa sig en smula skeptisk till det framlagda förslaget, så torde ur rent kyrkomusikalisk synpunkt icke råda mer än en mening, nämligen att vad som här bjudes alltigenom är av ädlaste slag. Klart är att föreliggande material bör vinna vederbörandes beaktande vid ev. återupptagande av frågan om nytt julotterituals utarbetande.

Angående Professor Gustaf Auléns vid årets kyrkomöte väckta motion om medgivande att använda ovan anmälda material hänvisas till den redogörelse, som härom lämnades i föregående nummer av Tidskriften. Den välvilliga inställning, som kyrkomötet kom att intaga till de liturgiskt-musikaliska strävandena, vilket bl. a. tog sig uttryck i förebyggandet av en kyrkomusikalisk nämnd, var väl knappast väntad men därför kanske desto mera glädjande. Må detta erkännande från kyrkans »fäder» upptagas som en uppmuntran och för alla hängivna arbetare på kyrkomusikens fält bli en sporre att, trots flerstädes karg jordmån, målmedvetet sträva vidare vår svenska kyrkas gudstjänstliv till verklig fromma.

Waldemar Ahlén.

Carl Fredrik Hennerberg.

† 17 september 1932.

De gamle talade om en genius loci. En sådan var Carl Fredrik Hennerberg inom Musikaliska Akademiens bibliotek. Visst ha de flesta bibliotek — särskilt i vårt land — förmånen betjänas av hjälpsamma krafter. Men med Musikaliska Akademiens bibliotek var det något särskilt. Hennerberg var själv glad, när besökarna kommo och trängdes med varandra på den lilla fläcken utanför hans skrank i det gamla biblioteksrummet med dess format av attachéväska. Och han hjälpte var och en av oss till rätta på sitt outtröttliga, fyndiga sätt, visste var allting stod att finna, gav upplysningar om allt som hörde till svåråtkomligt musikhistoriskt källmaterial lika väl som han trollade fram en översättning till någon sång-